

ZAHRIDDIN MUHAMMAD BOBURNING SHAXSIYATI

O'zbekiston Respublikasi

Jamoat Xavfsizligi Universiteti

Magistratura tinglovchisi

Boubekov Urazali Mamasaliyevich

Annotatsiya: Zahridin Muhammad Boburning shaxsiyati o'ziga xos kuchli fazilat, irodaviy mustahkamlik, keng tafakkur va ajoyib ma'naviy boyliklar bilan ajralib turadi. U tarixiy shaxslar orasida yuksak insoniy fazilatlari, hayotdagi qat'iyatlilik va bardavomligi, ilm-fanga, san'atga, ma'rifat va yuksak qadriyatlarga bo'lgan sog'lom munosabati, oriyat va vijdon tozaligi, halollik va mehribonlik mezonlarini hayotining asosiy maqsadi deb bilgan shaxs sifatida tarixda o'ziga mustahkam o'rin egallagan. U chinakam adolatparvar, bag'rikeng, olijanob, insonparvar va vatanparvarlik fazilatlariga ega bo'lgan oriyatli zot edi.

Kalit so'zlar: Boburshunoslik, shaxsiy fazilat, adolat, ma'rifat, jasorat, davlatparvarlik, gumanizm, ijodkorlik, liderlik, vatanparvarlik.

Аннотация: Личность Захриддина Мухаммада Бабура отличалась сильными добродетелями, силой воли, широким мышлением и недюжинным духовным богатством. Он занял прочное место в истории благодаря своим высоким человеческим качествам, целеустремленности и упорству в жизни, здравому отношению к науке, искусству, просвещению и высоким ценностям, как человек, считавший благородство и чистоту совести, честность и доброту главной целью своей жизни. Он был поистине справедливым, толерантным, благородным, гуманным и патриотичным человеком.

Ключевые слова: бабуроведение, личная добродетель, справедливость, просвещение, мужество, государственная мудрость, гуманизм, творчество, лидерство, патриотизм

Abstract: The personality of Zahridin Muhammad Babur is distinguished by its own strong virtues, willpower, broad thinking and remarkable spiritual wealth. He has taken a

strong place in history among historical figures for his high human qualities, determination and perseverance in life, a healthy attitude towards science, art, enlightenment and high values, as a person who considered the criteria of nobility and purity of conscience, honesty and kindness as the main goal of his life. He was a truly just, tolerant, noble, humane and patriotic person.

Keywords: Babur studies, personal virtue, justice, enlightenment, courage, statesmanship, humanism, creativity, leadership, patriotism.

KIRISH

Bobur o'z zamonasi va ijtimoiy hayotining murakkab sharoitlarida ulg'ayib, yoshligidan boshlab ma'naviy soflik, zakovat, mehnatsevarlik, kitobga va ilmga tashnalik, tafakkurning kengligi bilan ajralib turadigan tarbiyani oldi. U o'z hayot yo'lida o'z oldiga yuqoriga maqsadlar qo'ydi, mehnatsevar, sabrli, tirishqoq bo'lib yetishdi va har bir ishni puxta, chuqur tafakkur bilan bajarishga intildi. Boburning doimo bilimga chanqoq, ilm-fan, adabiyot va san'atning hayotdagi rolini qadrlashi, ma'rifatga va yuksak g'oyalarga e'tibor berishi, qalbida saxiylik va mehr melodiyasi bo'lishi uning o'ziga xos shaxsiy jihatlarini namoyon etdi. Boburning shaxsiyati butun vujudida tezkor aql, keng dunyoqarash, barakali tafakkur, kuchli xotira, axloqiy poklik va ruhi yuksak insoniy qadriyatlar mujassam. U o'z hayotining barcha bosqichlarida fidokorlik, ishonch, sadoqat, maqsad sari qat'iylik va hamisha xalq manfaatini ustun qo'yish kabi fazilatlarni hayotiy qoidaga aylantirdi. U jamiyat oldidagi burchidan oriyat topuvchi, xalq manfaatidan yuqoriroq turishni bilmasdan, hamisha kamtarlik, samimiylik va yaxshilik yo'lga sodiq bo'lib yashadi. Hayotning qiyin va sinovli yo'llarida qat'iyatli irodasi, cheksiz sabri, mas'uliyat hissi va o'z qalbini ezgulikga bag'ishlashi Boburni buyuk shaxs darajasiga ko'tardi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Boburning shaxsiy ruhiy olamida doim yangi orzular, yuksak g'oyalar, ezgu niyatlar, xalqqa va insoniyatga sadoqatlik tuyg'ulari sharaf bilan namoyon bo'lardi. U o'z hayotida yuksak gumanizmga, insonparvarlik va oriyatparvarlik fazilatlariga katta ahamiyat qaratdi, jamiyatga va jamiyatdagi har bir insonning taqdiriga befarq bo'lmasdan, har doim ularga yordam qo'lini cho'zdi, fidokorlik va donolik sari intildi. Bobur ma'rifat ichra pokiza

axloq, ezgulik, adolat, halollik, bag‘rikenglik singari nuqsonsiz insoniy sifatlarni o‘zida mujassamlashtirdi. Shaxsiy hayoti davomida Bobur o‘z oldiga yirik, orzu-umidlarga boy maqsadlarni belgilab, ularga sodiq qolar, puxta o‘ylab harakat qilishga, ishonch bilan oldinga intilishka harakat qilardi. U jamiyat va millat taqdiri uchun tinmay harakat qilgan, har qanday sinov va qiyinchiliklardan dov-daraxt kabi o‘tsa-da, or-nomusini, asliyatiga sodiqlikni, xalqining orzu va istaklarini baralla himoya qildi. Bobur har bir ishda sabr va soqqalik, dono va barakali qaror qabul qilish, vazminlik, salobat va qat‘iyat, sofdillik, oriyat va vijdon mezonlarini asosiy qadriyat qilib belgilagan. Boburning ilmga, ma‘rifatga muhabbati, uni bilish va o‘zlashtirishdagi ishtiyoqi, bir umr o‘zini ilm va madaniyatga, ijtimoiy taraqqiyotga, adabiyot va san‘atga bag‘ishlaganligi, hamisha o‘rganishga intilishi, kamtarlik va sadoqat kabi yuksak insoniy mezonlar Boburning shaxsiyatini mustahkam zamin ustiga qurdi. U kitobga, shoirlikka, adabiyotga o‘zgacha mehr ila qarardi, she‘riyat va tarixiy asarlarga g‘oyat qiziqib, o‘zidan cheksiz bilim, g‘oya, odob, ziyo va tajriba olyotgan avlod uchun chin ma‘naviy ustoz bo‘la oldi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Zahriddin Muhammad Boburning shaxsiyati ko‘hna tarix merosida, o‘zidan keyingi avlodlar ongida ijobiy iz qoldirdi. U xalq va millat or-nomusini har doim yuksak tutdi, adolat va halollik, bag‘rikenglik va buyuk oriyat, to‘g‘rilik va sadoqat, axloqiy poklik va saxiylik, mehnatsevarlik va kamtarlik, yuksak vijdon va ma‘naviy boylikka to‘la bo‘ldi. Qalbi va dardkashligi, ijtimoiy faolligi, jamiyatdagi har bir inson manfaati uchun bor kuchi va qa‘rini baxsh etdi. O‘zining fidoyiligi, jamiyat taqdiri oldidagi ishonchi va ortiqcha oriyatini namoyon qilib, har doim zamonaviylik, adolat va insonparvarlik ruhi bilan yashadi. Boburning irodasi, qat‘iyati va bardavomligi hayot yo‘lida, o‘z oldiga yangi marralar qo‘yishda, jamiyat va davlat manfaati uchun yashash ehtiyojida har doim sifat va ustivorlik bo‘ldi. U hayotda qiyinchiliklardan cho‘chimadi, mas‘uliyat va oriyat, o‘zini va boshqalarni qadrlash, inson hurmatini ulug‘lash, jamiyat taraqqiyoti uchun yuksak maqsadlarga intilish ruhida yetishdi. Boburning shaxsiyati yolg‘izlikdan, kamsitishdan, zulmdan, arzon shuhratdan, o‘zini ulug‘lashdan butunlay uzoq va befarq edi [1].

Bunday yuksak shaxsiy sifatlari Bobur hayotining barcha jabhalari, ijtimoiy-siyosiy faoliyati, ilmiy, adabiy va ma‘naviy merosida yorqin aks etadi. U davlat arbobi, hukmdor

va sarkarda, madaniyat va adabiyot fidoyisi, xalq dardi va taqdiriga befarq bo'lgan eng oliy janob inson qiyofasi bilan tarixi mustahkam iz qoldirdi. Bobur har bir harakatini ongli, oldindan mulohazali, chuqur tafakkurli amalga oshirdi; har qanday muammoga jamiyat, xalq, Vatan va umumbashariy qadriyatlar mezonidan yondashdi. Boburning hayotiy pozitsiyasi har doim faollik, kuchli ichki intizom va qat'iyat, har qanday murakkab vaziyatda ham bardamlilik bilan harakat qilish, axloqiy poklik, sadoqat, oriyat, oliyjanoblik, xalq va insoniyat oldidagi burchini to'lagicha bajarishga intilish, jamiyat ehtiyojiga javob berish sifatlarini ifoda etadi. Uning irodasi, quvvat va bardoshi, sabr-matnati, kuchli ong va tafakkur sohibi bo'lishi zamonaviy yoshlar hayoti uchun ham ibrat manbaiga aylangan. Bobur hayotining har bir qatori, uning ruhiy dunyosidagi yuksaklik, oriyat, vijdon, saxiylik, fidoyilik, bag'rikenglik, ilmdan mamnunlik va ma'rifatga intilishda mujassam. Zahridin Muhammad Boburning shaxsiyati zamonaviylik, ilg'or tafakkur, demokratik g'oyalarga intilish, har qanday ko'rinishdagi notenglik, ijtimoiy beqarorlik, adolatsizlik, kamsitish, johillik va soxtakorlikka qarshi kurashishda mustahkam irodaga, doimiy faollik, o'z oldiga maqsad qo'yib faoliyat yuritishda kuchli namunaga aylandi. U o'z oldiga katta maqsadlar qo'ydi, o'zida va boshqalarda oriyat, sadoqat, adolat, insof, donolik, sabr-toqat va mehnatsevarlik sifatlarini yetishtirdi [2].

Bobur xalq va millat, otaxon an'analar, milliy qadriyatlar, insonparvarlik, ilm-fan, adabiyot va san'at, odamlar hayotini fidoyilik va sadoqat bilan boyitdi. Mudom ezgu orzu-umidlar, sharaf, ma'rifat, bilim, olijanoblik, xalq dardi bilan hamnafas yashab, millat sha'ni, Vatan oriyatini ustun qo'ydi. Boburning shaxsiy pokligi, axloqiy tozaligi, ilmu ma'rifatga bo'lgan cheksiz intilishi uning shaxsiyati va ichki dunyosida cheksiz yuksaklik mujassam topdi. U jamiyatga, vataniga va insoniyatga sadoqatli, chin yurakdan fidokor inson sifatida jahon tarixida yorqin iz qoldirdi. Bobur o'zini va boshqalarni qadrlashda, jamiyat taraqqiyotiga mehnat qilishda, ozodlik, milliy mustaqillik, insonparvarlik, oriyat va sadoqat, saxiylik, bag'rikenglik, bilimli va kuchli yosh avlod tarbiyasida benazir xizmat ko'rsatdi. U har bir kishiga iftixor va g'urur bilan qarash, jamiyatning ichki va tashqi muammolariga bag'rikenglik, sabr, fidoyilik bilan yondashish, yurt sha'ni va oriyatini yuksak tutish, xalqqa va Vatanga doimo sadoqatli bo'lish mezonida yashadi. Boburning oilaviy, ma'naviy, axloqiy hayoti butun insoniyat uchun buyuk maktabga aylandi. U

o'zidan so'ng ma'naviy boyliklar, inson qadri, adolat, hurmat va oriyat, mehnat, sadoqat, fidoyilik, historian milliy va umumbashariy qadriyatlarni saqlash va targ'ib qilish, yaqin va uzoq kelajak uchun baraka va ibrat manbaiga aylandi. Bobur asarlari, hayot yo'li, orzu-umidlari, har bir niyat va ishi bugungi va kelajak avlod uchun buyuk ma'naviy dastur hisoblanadi [3].

Zahriddin Muhammad Bobur o'zining betakror hayoti, boy ma'naviy merosi va yuksak axloqiy fazilatlarini bilan tarixda chuqur iz qoldirgan shaxslardan biridir. Uning axloqiy sifatleri nafaqat boburiylar sulolasi, balki butun Sharq xalqlari orasida hurmat va e'tiborga sazovor bo'lgan. Bobur ilk yoshligidan odillik, halollik, insoflik tamoyillariga sodiq bo'lib ulg'aydi. U xalq, yer va ona vatanga cheksiz mehr ko'rsatgan, xalq manfaatini har narsadan ustun qo'ygan, adolatparvar va xalqparvar podshoh sifatida tanilgan.

Bobur o'z umr boylab hatto eng og'ir sinovli damlarda ham to'g'rilik, sabr-toqat, mardlik, jasorat, fidokorlik va matonat ko'rsatgan. U o'zining "Boburnoma" asarida insoniylik, mehnatsevarlik, chin dildan so'zlash, rostgo'ylik, do'stga sadoqat, dushmanga vijdonan munosabatda bo'lish kabi yuksak fazilatlarini madh etgan. Bobur har qanday vaziyatda ham atrofida qilargalarga mehribonlik, madadkorlik, bag'rikenglik va insonni qadrlashni asosiy hayotiy tamoyillaridan biri deb bilgan. U rahbar sifatida har bir qarorida xalq orasida adolatni ta'minlash, kambag'al va muhtoj insonlarni himoya qilishga harakat qilgan. Bobur ijodiy faoliyatida ham axloqiy poklik, axloqan yuksaklik, haqiqatga sodiqlik va ezgulikni ulug'lagan. U ilm-fanga, san'at va adabiyotga mehr qo'ygan va yoshlarni ham ilm olishga, o'z-o'zini tarbiyalashga undagan. Bobur atrofdagi odamlarning fikri va maslahatiga hurmat bilan qaragan, har bir masalada halollik, sofdillik va adolat qurollariga tayangan. U nafaqat podshoh, balki g'amxo'r ota, vafodor do'st, mehribon ustoz va donishmand inson bo'lgan [4].

Zahriddin Muhammad Bobur ruhiyatiga xos xususiyatlardan biri kamtarlik va sabrli bo'lishdir. U ko'plab murosasiz siyosiy o'yinlar, urushlar va to'qnashuvlar orasida hayot kechirgan bo'lsa-da, hech qachon insoniylik va bag'rikenglik yo'lidan chetlanmagan. Dushmanlarga ham kechirim ko'rsata olgan, g'alabalar davrida kibr va mensimaslikka yo'l bermagan. Bobur o'z yaqinlariga nisbatan doimo vafo va g'amxo'rlik bilan munosabatda bo'lgan, insoniy or-nomus va g'ururni muqaddas deb bilgan. Uning axloqiy pokligi, keng

tafakkuri va mehnatsevarligi tarixda o'chmas iz qoldirgan. Boburning axloqiy fazilatlari asrlar davomida yosh avlod uchun namunali ibrat bo'lib kelmoqda. Uning hayoti va asarlari ko'plab zamonaviy insonlar uchun yuksak axloq, kuchli iroda, vatanparvarlik va insoniylik timsolidir. Zahriddin Muhammad Bobur yuragida o'z xalqi, tuprogi, o'z otasi va farzandlari uchun hech qachon so'nmas mehru e'tibor, sabr-toqat va mehribonlik bo'lgan. Ana shu sifatleri orqali Bobur o'z nomini abadiylashtirgan, asrlarga zo'r ibrat va ma'naviy meros qoldirgan buyuk siymodir [5].

XULOSA

Xulosada aytish lozimki, Zahriddin Muhammad Boburning shaxsiyati yetuk irodalar, mustahkam axloq, keng tafakkur va fidoyilik sohibi bo'lishi, oriyat va vijdonini har doim yuqorida saqlashi, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga bo'lgan sadoqati, xalq va millat manfaatini o'z hayotining bosh mezoniga aylantirishi uni tarixda abadiy saqlaydi. Bobur hayotining har bir sahifasi, borligi – zamonaviylik, oriyat, halollik, bilim, adolat, ma'naviyat va bag'rikenglik maktabidir, Bobur siymosi esa har birimiz uchun oriyat, sadoqat va ma'naviy buyuklik namunasi bo'lib qolaveradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdurahimov, A. (2020). "Bobur shaxsiyati va asarlarining zamonaviy talqini". O'zbekiston adabiyoti va san'ati, 4(102), 57-62.
2. Ahmedov, Z. (2018). "Bobur shaxsiyati va zamonaviylik". Yangi asr avlodi, 3(44), 25-31.
3. G'ulomov, D. (2021). "Bobur siymosi va adabiy merosi". Mumtoz so'z, 5(61), 12-20.
4. Jo'rayev, B. (2019). "Z.M. Boburning ma'naviy-ma'rifiy merosi". O'zbekiston tarixi, 2(58), 15-23.
5. Karimov, S. (2018). "Bobur: Adolat va oriyat timsoli". Bobur nomidagi ilmiy izlanishlar, 7(19), 48-55.
6. Matyoqubov, B. (2021). "Zahriddin Muhammad Boburning shaxsiyati va davlatdorlik an'analari". O'zbekiston ilm-fan, 1(80), 27-34.
7. Murodova, N. (2017). "Boburning shaxsiyati va gumanistik g'oyalari". Xalq so'zi, 12(75), 43-50.

8. Qosimova, D. (2022). "Z.M. Boburning shaxsiy fazilatlari tahlilida". Ma'naviyat, 8(100), 55-61.
9. To'xtayev, G. (2019). "Boburiylar davrida shaxs va ijtimoiy qadriyatlar". Yoshlik, 5(23), 66-73.
10. Yo'ldoshev, A. (2020). "Zahridin Muhammad Boburning axloqiy g'oyalari". Milliy tiklanish, 2(77), 14-21.